

Redactiunea

se afla in

Strat'a tragatoriului

(L'óvész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii tramisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Appare Domineca.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune 3 fl. v. a.
Pre siesse lune 5 „ „ „
Pre annulu intregu 10 „ „ „

Pentru Romani'a:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale
pentru fiesce-care publicatiune separatu.
In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare

de Prenumeratiune la diariulu

FEDERATIUNEA

pre cursulu annului 1874.

Cu finitulu lunei currente se inchiaia allu siessele annu de la fondarea acestui organu de publicitate, care de atunci au avutu a lupta cu multe greutati si au intempnatu multe furtune.

Numai decâtu dupa apparerea lui, atragandu asupra-si tota urgia stapaniloru dillei, au fostu inundatu cu processe de pressa d'in cari doue au lovitu nu numai in libertatea personala a Redactoriloru ei, adeca a mea si a neuitatulu meu amicu D. Ionu Poruliu, ci au lovitu aduncu si interesele melle materiali, era cesti trei anni d'in urma, pucinu productivi, facandu a sufferi lipsa populatiunile nostre, au facutu se suffere si administratiunea diariului daune considerabile, aproape insupportabile; deficitulu, ce se trage chiaru de la annulu antaiu, luasse in annulu currente dimensiuni, cari sollicitau imperiosu sistarea diariului, si numai amicii personali si de principie prin incuragiarea loru, me oprira de la acestu passu. Resolvindume a continua lupt'a, spre a face possibile ulterior'a editare, n'am avutu altu mediulocu, decâtu a reduce essirea diariului numai la una data in septemana.

Celu pucinu pana atunci, pana candu voru fi intratu restantiele, cari se urca la summe considerabile, dar aceste, din caus'a lipsei generale, au intratu asiá dicandu, numai cu „tirreita.“ Deci Onorab. Cetitori se fia cu indulgentia pentru reducerea causata prin grelle impregiurari, la cari inse, au contribuitu multu si restantiele perpetuate si prin urmare a gramadite d'in annu in annu, precaudu tipariulu, harthi'a, speditiunea, marcele si laborea trebuiau platite la timpu, nepotendu aceste sufferi amanare, apoi mai adaugandu-se, ca in cursu de trei anni, in trei ronduri (candu cu turburabile lucratoriloru) s'au urcatu meréu pretiulu tipariului. La Redactiunile diareloru straine se pre-numera, numa Redactiunile romane mai au inca nefericirea d'a fi nevoite se creditiede. — o facemu bucurosu, am dorí inse, ca si refuelele restantiiloru se se faca cellu pucinu regulatu. Diariulu „Federatiunea“ este relegatu singuru numai la banii de prenumeratiune a cetitoriloru, pecandu celle magiare d. ess. a fara de unulu („Hon“) tote sunt subventionate au de guvern, au de patroni particulari, au de partit'a carei-a diariulu cutare servece de organu. Le am poté anumi, dar nomina sunt odiosa. De diarele nemtiesci nu vorbimu, ca-ce publiculu loru este immensu si este avutu prin cultura, industria, commerciu, etc. factori, cari la noi abiá de doue decennie sunt cunoscuti si va trece inca multu timpu pana candu acestu daru allu civilizatiunii, reversandu-se si a supra natura romane, va deveni bas'a avutiei nostre natiunale. — La noi dara nu pote fi voru de castigu, ci chiaru candu spesele tipariului, ba inca si alle Redactiunii s'ar accoperi d'in banii de prenumeratiune, sacrificiu este a edita si a redacta unu organu de publicitate, sacrificiu este a riscá libertatea personala; era modestele venturi, meritate cu alta labore, si necessarie spre traiulu vietiei, a le lua de la gura si a le da spre

accoperirea deficitulu unui diariu, este ce-va-si mai multu decâtu puru si simplu desinteressare, se tacemu ca mare este numerulu celloru ce botedia asemene facta de „nebulna natiunala.“

Fia cum va fi — n'am avutu altu scopu in vedere, decâtu de a poté contribui ce-va-si la inaintarea causei romanismului; incatu ni va fi successu acest'a, viitorulu va arreta, opiniunea publica va judeca; dealmintrea et voluisse sat est.

Ceea ce se pote constata in faci'a publiculu este, ca „Federatiunea“ au remasu credintiosa programulu seu; ca in cursu de siesse anni fortunosi n'au siovaitu neci o data, ca n'au fostu diariu de clicu, neci de interese personale, ci ca organu de publicitate au staruitu pururea a fi precatu se pote, cea mai fidela expressiune a opiniunii publice si a credintiiloru ce profesada majoritatea Romaniloru. Ea au servitu causei comuni si nu intereselor partecutari. In asta privintia, pretiunile manifestatiuni de recunoscintia d'in partea publiculu rom. au fostu remuneratiune pentru ostenele nostre in trecutu si incuragiare pentru viitoriu, Ceremu deci ca acest'a se nu ni lipseca neci pre viitoriu si atunci, cu ajutorulu lui Ddieu, resoluti intramu in allu sieptele annu de lupta omnilateralu. Ceremu succolare spiretuala si materiala a fratiloru nostri spre a poté continua. Numai nepriceptorii si nerabtoru d'icu: luptamu, era successu nu vedemu. Successulu este in vointi'a lui Ddieu, noi se ni facemu detorinti'a facia de natiune, si resultatulu nu va remane. Sementi'a arruncata tempulu o face a resari si fruptele a se coce, — apoi urmedia secerisiulu. Nos planteamus, Apollo rigabit;

„Federatiunea“ incedu de la annulu nou va apparé era-si de doue ori pre septemana. Pretiulu ca mai nainte: 10 fl. pre annulu intregu, 5 fl. pre semestru si 3 fl. pre trimestru pentru monarchi'a ostrunguresca; era pentru Romani'a si strainetate 30 lei (franci) resp. 16 lei, si 8 lei. Reducerea pretiului in favorea invetiatoriloru pop. remane si pre viitoriu adeca 8 fl. — 4 fl si 2 fl. era gratificatiuni pre langa rebonificarea marceloru se va da la cerere, numai celoru ce voru veddi lips'a mediulocelu materiale. Pentru numerii remasi in cursulu semestruului II. a. tr. se voru da suplemente in cursulu annulu viit. si fostiloru dd. prenumerati se va socoti bunu 1 fl v. a.

In „Foisior'a“ vomu incepe in scurtu, cu publicarea memorabileloru corespondintie urmate la 1849. dupa catastrofa Hatvaniana de la Abrudu, intre guvernatoriulu Ludovicu Kossuth si Prefectulu Avramu Iancu prin mediulocirea lui Simonff commandante de brigada si Cserei commandante ostirii teritoriale de Oradea-Mare. Vomu adauge in liniamente istori'a acelei epoce, dupa insemnarile nostre si unele comunicate de la amicii nostri, cari au luat in parte in evinimintele acellu timpu. — Totodata spre delectarea cetitoriloru nostri vomu publica in „Foisior'a“ mai multe opuscule d'in scrierile principaliiloru autori romani.

In fine rogamu pre On. cetitori cari dorescu a avé diariulu nostru, ca se bine voiesca a se insinua de timpuriu ca administratiunea diariului se se pota orientá in privintia numerulu esemplariiloru de tiparitu si pentru a se in-

latura irregularitatea inpeduire, si alte incurtature, ce, mai alessu la annulu nou, se ivescu d'in caus'a intardiate-loru insinuari; era pre ddi, cari ori cu pretiulu de prenum. ori cu tassele de in sertiuene, etc. au remasu in restantia, i rogamu a le refui pana la finitulu annulu ca-ci almintrea insi si acci DD. ne. ar adduce in neplacut'a situatiune d'a ne vedé siliti a publica numele renitentiloru cari la repetite provocari nu numai publice, dar si particulari, neci macaru respsu nu ni-au datu.

Aless. Romanu.

B.-Pest'a, 8./20. Dec. 1873.

Situatiunea politica in Ungari'a nu s'au amelioratu, cris'a ministeriala si de partite esiste ca mai nainte si va dura inca multu timpu, precum d'fessesemu in nr. tr. tienemu si acum'a la assertiunea nostra, ca „cris'a este in permanentia“ si ca cris'a ministeriala este resultatulu crisei de partite era acest'a resultatulu crisei financiarie. Spre a se curma reulu pote partitele si ministerulu insu-si au recunocutu: ca trebue a se inlatura caus'a reulu prin rigurosa economia, dar acest'a nu scimu cum se va poté realisa, de ora ce nefericitulu imprumutu negociatu sub celle mai grelle conditiuni si votatu de majoritatea camerei, s'a dovedit ca nu ajunge spre accoperirea deficiteloru ce se invescu de nou si incut in summe spaimentorie, astfel: catu lips'a bate era imperiosu la usia, necesitandu negociarea unui nou imprumutu indatu pentru essercitiulu annulu viitoriu; pentru ca d'in celle 153. millione alle noulu imprumutu, scadiendu-se diferinti'a cursulu (12. millione) si cametele annuali (4,500,000 x 5 = 24,500,000 + 12 mill. = 34,500,000) abiá 118 millione voru intrá efectivu in vistieri'a statulu, care avendu se accopere unu deficitu annuale de mai multu de 30 mill. este evidentu ca d'in imprumutulu cellu scumpu numai 23 mill. se ajungu pre unu annu prin urmare imprumutulu nu ajunge pre de parte neci spre accoperirea deficitulu celloru cincí anni, pentru cari fusesse negociatu. Deci necessitatea unui altu imprumutu este imminente, de cum-va ministerulu nu se va resolve barbatesce a face mari reductiuni in erogatiunile statulu. In astfelu de impregiurari nu ne miramu, ca D. Szlavy, dupa atata colindatura pre la omenii partitei salle, n'a potutu gasi inca omulu acellucuragiosu, care se se resolvea primu portufoliulu de finencie, catu in fine se veddu necessitatu a se insarcina insu-si de a duce si affacerile ministeriulu de finencie pana candu se va gasi vre unu espedientu spre a poté essé d'in incurtatura. Szlavy au si descoperitu in conferinti'a de eri ser'a a clubulu deakistiloru ca propunerea sa in asta privintia este substernuta la Domnitoriulu, de la care resolutiunea se accepta se urmedie numai decâtu spre a se poté notificá in camera mai nainte de prorogarea ce se va face d'in caus'a serbatoriloru. — Intru aceste, corifeii de partite staruescu d'in tote poterile a inchigá, de s'ar poté o partita compacta ministeriale, d'in a carei-a sinu apoi firesece s'ar compune noulu ministeriu chiamatu a coversi calamitatea financiaru cu tote rezultatele ei. — Colomanu Tis'a au accentuatu, intr'unu discursu in Camera, necessitatea coalitiunii, firesece cu partit'a sa spre

a veni la potere, ceea ce inse deakistii nu voru. De alta parte Ghiczzy, dupa ce n'a potutu intruni mai multu de 22 deputati sub steagulu nouei salle partite, cerca a se servi de bunele officie alle corifeiloru deakisti cu coloritulu conservatoriu, avendu intentiunea de a-i subtrage de sub influenti'a Sennyei-ana care appesa cu greutatea muntelui a supra peptului asiá numitiloru liberali.

P. Somsiciu, fostu presiedinte allu camerei offeri servitiele salle lui Ghiczzy si conchiamá la conferintia pre mai multi corifei deakisti, intre cari si pre Sennyei, dar acestu-a prestandu bola, nu se infacisia. Nu scimu daca bunele officie alle lui Somsiciu sunt sincere, ori ba, fiindu ca d'insulu dupa trecutulu seu este conservatoriu, dar ceea ce prevedemu este ca incercarile salle nu voru avé resultatulu ce doresece Ghiczzy, d'a se constitui una partita centrala in stare d'a tiené guvernulu in potestatea sa. Sustienemu si asta data, ca partit'a deakistiloru ne mai potendu-se cimentá, se va dissolve si se va nasce d'intr'ins'a nu partita centrala prin coalitiune, care inca nu ar fi durabila, ci partit'a vechiloru conservatori, cari mai abili, mai rutinati mai vicleni, se voru sci tiené mai bine la potere.

Processulu Bazaine.

Dram'a ce s'a jocat in sala Trianon d'in Versali'a si care doue lune de dille tienu publiculu francesu in agitatiune, s'a inchiatu. Cetitorii nostri cunoscu d'in nr. tr. verdictulu tribunalulu martiale, precum si actulu de agratiare, prin care pen'a mortii fu schimbata in reclusiune de 20 de anni. — Sorte marescalcului inse n'au miscatu publiculu cellu mare, pentru ca nu era persona grata, d'in contra se depopularisasse multu inca de pre tempulu espeditiunii Messicane, unde dovedisse avaritia si arretasse ambitiunile salle. Neci insa-si publicarea verdictulu n'au potutu emotiuna publiculu pentru ca impressiunea verdictulu, fu immediatu paralisata prin petitiunea de agratiare, ceea ce arreta ca dram'a d'in Versali'a au fostu propriamente comedia in scenata cu scopu de a se espiá onorea militaria a Franciei, adeca intiellesulu processulu si allu resultatulu seu prevediutu, este: Franci'a n'a potutu fi invinsa si calcata de strainu numai prin prodiune si a nume prin prodiunea lui Bazaine, ce au comissu-o capitulandu, ca-ce cu fetiorii ce erau sub comandulu seu in fortareti'a Metinulu, ar fi potutu face eruptiune si strabatendu prin sirele Prusianiloru, dupa ce ar fi successu impreunarea cu ostirile de sub comandulu lui Mac-Mahon, invingerea ar fi fostu neaperatu in partea Francesiloru, pentru ca urulu cellu intreitu, ori fia catu de mare allu Nemtiloru, nu pote nemica in contr'a bravurei militarie a Francesulu; cu unu cuventu: pre Francei neci o natiune nu pote se-i bata, decâtu numai in urmarea unei prodiuni, deci daca odiosii, essecrabilii Prussaci avura „opima spolia“ Moloculu-glori'a militaria a Franciei cerea „victima opima“ si acest'a fu marescalculu Bazaine. Potu se fia ratiuni de statu, cari se pretindia asemene statutiuni de essemple triste pentru a sustiené spiritulu si disciplin'a militaria a natiunii, dar acelle d'in punctu de vedere allu moralitatii si allu direptatii nu potu justificá verdictulu de la

Versali'a fãra ca sã se aplice rigorea lui si la cei lalti generali si mai nainte de tote la cei ce prin tãnuirea adevãteloru fortie militari alle natiunii fran. si prin ascunderea nepregãtirilor au impinsu pre imp. Napoleone la nesocotitulu passu d'a indicã resbellulu atãtu de funestu in urmarile lui. — Neci generali prussaci mai geniali, neci armat'a lorã mai brava nu au fostu decãtu a Francesiloru, dar au fostu bine pregãtiti de la alf'a pana la omeg'a si d'in bunu timpu pentru tote eventualitãtile resbellulu, avendu pentru sine inca beneficiulu (avantagiulu) superioritãtii numerulu, luptandu preste totu, trei in contr'a unu-a. Nec Hercules contra plures. — Cãtu pentru sentint'a dictata a supr'a lui Bazaine se pote dice cu dreptu cuventu ca la tote casurile de rigore excessiva, purcessa d'in zelu ori patriotismu falsu „summum jus, summ'a injuria“ adevãrulu acestui assertu l'a sentit'u insi si membrii tribunalulu milit., candu toti, precum in unanimitate votara condemnarã, asiã totu in unanimitate subscrissera si petitiunea de agratiare, in carea, dupa ce membrii tribunalulu mil. spunu cã ei judecandu, au ascultat numai de consciint'a lorã, adaugu totodata cã sunt impregiurãri, la cari a se provocã, adducandu verdictulu, i-au opritu legea, cari inse au dreptulu (ba si detorint'a) a le arretã ministrulu pentru ca acestu-a sã se substerna apretiarã presiedintelui republicei. Intr'ãltele cã mares. Bazaine luasse comandulu armatei de la Rinu, intre neãdãte grentati, cã ellu nu pote fi luatu la respundere pentru inceputulu funestulu resbellu si pentru alegerea linieloru de operatiune.

„Nu uitati, Dle Ministre, — dice petitiunea, — cã Bazaine in foculu luptei se affã pururea de facia, cã la Borny, la Gravelotte, la Noisseville nimene nu l'a intrãcutu in bravura, si cã la 16 Aug. prin tari'a atitudine, salle au conservatu centrulu liniei salle de bataia. Luati in consideratiune sorvitiile voluntariulu de la 1831. campaniele lui, ranele si stralucitãle actiuni cari i-au castigatu demnitatea de marescalcu allu Franciei. Reflectati la captivitatea lui, la ansietatea si suferintile de doue lune, in cursulu caroru-a tote dillele audiã disputendu-i-se onorabilitatea si ve voti uni cu noi a rogã pre presiedintele republicei ca sã nu permita a se essecutã sentint'a nostra!“

Cellu mai potrivit commentariu la aceste lu dede insu-si Bazaine in cãte-va sãre ce adressã lui Mac-Mahon, d'in incidentulu agratiarei.

„Addussu-vi-ati aminte de timpulu candu serviamu impreuna patriei, me temu inse cã inim'a vostrã au facutu sã taca ratiunea de statu, — asiã fi moritu fãra dore, cã-ce petitiunea de agratiare substernuta de judecatoriãnsi-si au resbunatu onorea mea!“

Bazaine este de 61. de anni, prin urmare cu anevoiã va plinã in captivitate acei 20 de anni la cari este condemnatu, pentru cã neci intre impregiurãri normali viet'iã omenesca rarã ajunge la acea vresta; — dar si de alta parte inca se crede cã la ocasiune, dupa vre o doi, trei anni de reclusiune restulu i-se va relaxã.

B.-Pest'a, 18. Dec., 1873.

„Eu nu cunosc deputati nationali in camer'a Ungariei — dice Csernãtony — nice eu nu-mi aduc a-minte sã fi invetiãtu in geografia, cã essiste vre-o tierra cu numele Transilvani'a — respunde de currendu vestitulu Makray, deputatulu nobililoru alegatori de limba romana din comit. Uniãdorei; — dar pre langa tote aceste — adauge liberalulu C. Tizza — eu nu vreau nice sã audu de egalitate de dreptu, cã-ce me tienu de principiulu „Vino si iea, daca poti.“ — Astfelu ni canta si descanta de vre-o siesse anni incoce unu soi de creature omenesce, cari din anima si sufletu ne urrescu pre noi; astfelu ne intarescu ei in credintã si convictiuni si

ni inspira simpatia, allipire si incredere Si-apoi pre langa tote aceste se mai si mira, cã ore ce va fi caus'a de nu se lipsece nimicu de noi, cum de suntemu asiã tari in cerbice de nu ne dãm legãti si nu ne familiarisãm cu situatiunea creata de ei? Sã mira, dice, cã cum de ni acceptãm ameliorarea sortii seãu chiaru fericirea mai currendu din Vienn'a, seãu — lucru prea firescu — din Bucuresci, decãtu din Israilulu lui Deãk, Budapest'a? Deocãmdata li vomu stemperã mirarea numai prin unu singuru casu inca recentu, care ni attrasse atentiunea si ne fece a ni indreptã privirile cãtra Vienn'a. Gravitatiunea naturale n'avemu lipsa d'a ni-o justificã.

Diãriulu „Osten“ de Vienn'a, rogatu din partea mai multoru prenumeranti de ai sei din Transilvani'a, exprime in nr. seu din Dominec'a trecuta, multi-mirea si reconnoctint'a acelloru-a cãtra deputatulu din Stiri'a, Herman, care, condussu de principiile dreptãtii eterne, intr'un'a din cuventãrile salle in senatulu imperialu de Vienn'a, si-a adussu a-minte si de nefericit'a Transilvania, carea asta-di geme sub poterea discretiunãria a ungurulu. In interessulu onorab. cetitori ai acestei foie voiu reproduce aici cãte-va passagie din acea cuventare.

Cu ocasiunea desbaterii a supr'a adresei, prin care camer'a deputatiloru din Cislãitani'a respunde la discursulu de tron, clubulu centrulu dreptu, in fruntea carui-a stã federalistulu Hohenwart, si de care se tiene si deput. Herman, decisse a nu luã parte la desbatere, dar cu tote aceste a votã. Clubulu a luatu acestu conclusu mai vertosu din motivulu, ca nu cum-va participarea la desbatere sã se esplice ca unu felu de recunoscere si approbare a legii electorali de la 2 Aprile, prin carea s'au intrudussu alegerile directe, si carea violãdia in modululu cellu mai flagrantu drepturile regatelor si tierreloru singurateice.

D. deput. Herman nepotendu-se inse retienã, a calcatu conclusulu clubulu, a frantu disciplin'a, si a vorbitu; a participatu la desbaterea adresei, pentru cã avea sã spuna nemtiloru centralisti totu ce i jace la anima; avea sã li spuna adevãrulu in facia, si fiindu cã li l'a spusu fãra sã ascunda nici cãtu e negru sub unghia, i se ertã si peccatulu ce l'a commissu prin frangerea disciplinei. Ecce ce disse d. Herman intre multe altele :

„Legea de la 2 Aprile 1873 si constituirea acestei camere este una victoria, este intãrirea pusetiunii unei partite, a unei tagme, a unei rasse, — a nationalitãtii germane. Prin aceste legi s'a dechiaratu poporeloru, tierreloru si regatelor unu nou resbellu, si s'a creatu una situatiune, in carea monarchi'a si partile salle trebue sã si scoata la lupta reciproca fortiele lorã celle mai bune.

Poporele Austriei mai potu sufferi absolutismulu monarchicu, inse despotismulu unei partite nici-decãtu nu-lu potu supportã. — Croatii si Serbiã au lassatu 40 mii de morti pre campulu de lupta pentru impuratu si monarchia, si dreptu multi-mita pentru acest'a s'au datu pre man'a acelloru-a, cari au lueratu contrariulu. Si Transilvani'a are sã affle, ce insemna a tiene la monarchia — li s'a dissu reprezentatiloru ei, candu au intratu in senatulu imperialu. Da, Transilvani'a a afflatu si esperiatu, cã-ce dreptu multi-mita pentru acest'a s'a stersu din catalogulu celloru viivi in favorulu acelloru-a, cari n'au tienu la monarchia. Si-apoi Cehii, cari din vechie si-impliniscu detorint'a, cari pre tote annulu tramittu milione la Vienn'a si dau cea mai mare dare de sãnge, ce remuneratiune primescu ei pentru tote aceste? Acea remuneratiune, cã Austri'a grassedia in Boemi'a ca inimiculu in tierr'a inimiculu seu, starea de assediũ si pedepsele de tota natur'a sunt la ordenea dillei.“

Astfelu vorbã deputatulu Herman din Stiri'a in camer'a reprezentatiloru din Vienn'a. Germanulu federalistulu spuse connationaliloru sei centralisti, cã callea fortiei si a volniciei, pre care ei

au apucatu, duce Austri'a la perire. Legile create de ei sunt nisce escamotãtuni, lipsite de ori-ce basa de dreptu, si in locu sã consolidateze, voru preparã si accelerã dissolutiunea poliglotulu statu austriacu. Noi salutãm acestã vorbire a dlui Herman ca unu semnu bunu allu tempulu in care traimu, si-lu rogamu ca si cu alte ocasiuni sã si aduca a-minte de noi si de drepturile nostre, asta-di calcate in peciore. — Dar ore in preã contitutional'a camera unguressca afflatu-s'a candu-va vre-unu individuu de limba magiara, care sã si redice vocea pentru adevãru si dreptate? — Nu, si de ne-amu intorce inderetru chiaru pana la santulu Stefanu, totu n'amu afflã unu assemene fenomenu. Si nice pre venitoriu n'avamu sã acceptãm de la ei alta atitudine si alta procedere facia de noi, pentru cã este doveditu, cã ungurulu i lipsece, pre langa sentiulu de dreptate, chiaru si sentiulu de omu.

m. r. c.

Cam'er'a reprezentatiloru Ungariei.

(Siedint'a de la 6 Decembre a. c. — Continuãre si inchiaiere.)

Obiectulu in discussiune e petitiunea comitatulu Zarandu, relativa la sustinerea usulu legalu allu limbei romane in affacerile interne alle comitatulu. Dupa d. Parteniu Cosm'a allu carui discursu lu publicãramu in nr. tr., iea cuventulu d. ministru allu affaceriloru interne,

Juliu Szapãry: Vorbindu la obiectulu din cestiune, n'am de cugetu a sulevã de nou acea inversiunata discussiune, carea se escasse cu privire la cestiunea de nationalitate. Motivulu care me indemna sã vorbescu este, cã d. deputatu antevorbitoriu, pledandu in favorulu municipiulu, si-redicã vocea contr'a omnipotentiei ministeriale si rogã camer'a, ca sã apere municipiulu contr'a procederei ilegale a guvernulu. Deci, pentru ca onorab. camera sã fia in stare a correspunde chiamãrii salle, afflu de lipsa a-i arretã punctulu din care am purcessu si dispositiunile ce le-am luatu in acesta privintã. — Eu din parte-mi nu potu da §-lui 5 allu art. de lege 44 din 1868 alta explicatiune si intiellesu, de cãtu, cã ellu concede officialiloru municipali, ca facia de acei locutori ai municipiulu, cari nu pncepu limb'a statulu, sã se foloscesca de limb'a pro carea acei-a o pricepu. Era pre de alta parte paragrafulu prescrie ca limb'a administratiunii interne sã fia limb'a statulu, de unde nu urmedia, cã dacã vre unu officialu nu pricepe acestã limba, pote sã se foloscesca in administratiunea interna si de alta limba, afara de a statulu, ei urmedia ca respectivulu officialu sã se nisuesca a invetiã limb'a statulu, pentru cã numai asiã si-pote implini officialulu precum prescrie si cere legea. Asiã esplicu eu legea. Me rogu dar sã decideti, dacã procederea mea este corecta sau ba. Acceptu propunerea comis. de petitiuni. (Aceste cuvinte alle contelui-ministru au fostu intempinate de applause fragorose din partea totororu acelloru-a, cari esplica astfolu legea de nationalitate; si acei-a suntu toti magiãrii si magiãronii, de la cari in daru acceptãm dreptate, in daru li vorbimu frumosu si li netedim pelea de lupu, cã-ce ei totu-si scãrsnescu din dinti si ni reflecte cu „vino si iea, dacã poti.“ Ar fi tempulu sã intielegemu, cã cu rogãrile amu gatatu-o, si cã singur'a calle ce ni-a mai remasu, este cea indicata de ei: „Sã luãm, dacã potemu.“ Rep.)

Georgiu Popu: Nu me numeru intre acei deputati, cari prin dessele lorã vorbiri, rapescu tempulu onorab. camere. Ca simplu gregariu, tienu cã este mai bine si mai potrivit, sã privescu si studiediu, lassandu aren'a parlamentaria altoru-a mai esperti si incaruntiti in merite, ca acei-a sã si redice cuventulu mai a desse ori si sã consume tempulu si pentru mine. Dacã inse cu acestã ocasiune mi-redicu totu-si vocea, facu acest'a din convictiunea, cã pusetiunea mea de deputatu pretinde ca sã vorbescu. Este mare numerulu cestiuniloru, a caroru resolvere o accepta tierr'a; este enormu numerulu interesselorã, a caroru complanare tierr'a o accepta de la camera.

Eu din parte-mi, onorab. Camera, atãtu in viet'iã mea privata, cãtu si publica, seãu dacã mi-este ortatu a me esprime astfelu — si pro terrenulu politicu totu-de-un'a m'am nisuitu, in sfer'a mea de activitate, a complanã interessce. Si nu potu negã. On. Camera cã in acestu micutu cercu allu activitãtii melle, prin passãrea mea directa si sincera, mi-a successu sã castigu nu mai pucinu increderea unguriloru, ca a Romaniloru, era eu din parte-mi cu totã ocasiunea m'am nisuitu a correspunde acestei incederi.

Una assemene cestiune, intre altele, a fostu in Ungaria cestiunea de nationalitate. Legelatiunea s'a nisuitu a resolve acestã cestiune prin art. de lege 44 din 1868, facia de liberalulu proiectu de lege presintatu in acestã privintã de fericitulu P. Nyãri; si cu tote cã mentionatulu art. de lege, in locu ca sã regulicdie si garantiedie drepturile nationalitatiloru, inregistredia numai prerogativele natiunii si alle limbei unguressce, este totu-si lege sanctiunata si trebue s'o respectãm. Nu potu sã uitu, onorab camera, cã — pre tempulu candu comitatulu Zarandulu ca juredictiune preponderante romana, si basatu pre legea din 1868, §. 27, a redicatu plansore pentru cã nu i se denumisce comite supremu de nationalitate romana, — dice, nu potu sã uitu, cã atunci-a deputatulu Tamasiu Pãchy nu se sfiã a dechiarã si accentuã, cã e greu a face osebire: cine e romanu si cine magiãru, de-ora-ce aici in tierr'a sunt numai cetãtienti magiãri. Faptele inse nu vorbescu pentru, ci contr'a assertiunii d.-salle.

Luati ministerile d'a rendulu, cautati si abiã veti afflã in multi-mea celloru applicati vre-unu officialu de nationalitate nemagiãra. Binevoiti a cercã intre judecatoriã denumiti de currendu si veti vedã, cã si la justitiã nu sunt numiti mai multu de cãtu 3 percente d'intre cei de nationalitate nemagiãra. — Si ce insemna acesteã? Nimicu alta, de cãtu cã dd. ministri sciu forte bine sã osebesca nationalitãtile. — Dar a cei aplicati, cea mai mare pa sunt necesitati sã se renege.

De alta parte me bucuru, cã de asta-data observu ore-care progressu in acestã camera: ca este acum mai toleranta de cum fusese dillele trecute facia cu discussiunilo infocate de atunci. Este tristu, dar adevãratu, cã atunci in urm'a vorbiriã lui Mikerticiu s'a gratulatu stãngei estreme din partea stãngei centrãli pentru cuventulu, cã acea, prin deputatulu Csanãdy a protestatu cu totã energiã in contr'a supusetiunii, cã noi, deputatii nationali, ne-amu tiene de stãnga estrema, si asiã ni se fece onorea d'a fi ore-cum arruncati prin ferestãra afara. Cu dore patriotica constatã acest'a, si lassu ca onorab. camera sã judece si apretiesca, dacã acea procedura a fostu in interessulu patriei, a fostu corecta seãu ba. Cu privire la acest'a inse eu respundu cu unu proverbiu vechiu, care si asta-di si-are inca insemnetatea si valoarea sa, adecã „Donec eris felix, multos numerabis amicos; tempora si fuerint nubila, solus eris.“

Voiu sã mai facu inca una o observatiune, pre carea nu potu sã o trecu cu vederea. Eu, ca deputatu nationalu, mi-tienu de sãntã detorintã se respingu cu totã seriozitatea acea dechiaratiune a dlui Makray, cã adecã nationalitãtile nemagiãre aru submanã in ascunsu si aru bombardã pre sub manã statulu unguresscu. Intrebu inse pre d. deputatu, cã ore nu majoritatea romana l'a alessu pre dinsulu si l'a pusu in pusetiune d'a potã ocupã locu pre bancele deputatiloru din acestã camera? Si-apoi ore acestã imprecurare nu dovedesce tocmai contrariulu facia cu assertiunea d.-salle. Mi-pare fore reu, cã dlu deputatu nu e de facia, si-am fostu inse detoriu cu acestã observatiune. Dechiaratiunea acest'a a dlui Makray nu se pote uni nici-decãtu cu promisiunea ce facu alegutoriloru cu ocasiunea alegerii. Dãã a promissu atunci, cã se va nisui a mediolocã resolvere cestiunii de nationalitate si a impãrtesi pre nationalitãtiã la tote favorurile compatibile cu integritatea statulu. Noi nu cerem acum alta ce, si totu-si vedemu, cã acei deputati, cari au facutu alegutoriloru promisiuni de natur'a cererii nostre, tacu

ca piticulu si nice nu vreau să scia, că e vorba de plansori nazionali contr'a arbitriului domnilor de la guvern; asiă apoi reprezentantiunile jurectionilor nat., aster-nute la guvern sau camera, totu-de un'a aici ca si acolo se resolu chiaru contr'a corintieloru nazionali.

Dupa tote aceste, facia cu propunerea comiss. de petitiuni, acceptu contrapropunerea lui Cosma.

Dan. Irányi: Fia-mi permisu a da dlui deputatu antevorbitoru una singura explicatiune. D-sa a dissu că collegulu si amiculu meu Csanády ar fi protestatu contr'a suppusetiunii, cumca deputatii nat. s'aru tiene de stang'a estrema. Pre cătu sciu eu collegulu meu Csanády n'a facutu alta dechiartione, de cătu că Miletiou si amicii soi cari *κατάλογον* se numescu deputati nazionali, nu se tienu de partit'a din 1848 pentru că nu ambla in clubulu nostru si nu participa la consultările nostre. Daca cum-va deputatii nat. ar voii să accepte principiile si programulu nostru, noi cu placere i primimu in sinulu nostru; la din contra este cu nepotintia ca să fia membri ai partitei nostre.

Vinceniu Babesiu: Asiă credu, că despre tote amu vorbitu numai despre obiectulu din discussiune nu. (Claritate.) Intrebarea este, că cine a provocatu acesta discussiune. (Eschiamări: Nu acest'a e intrebarea!) Ei bine să nu fia. Intrebarea e dar că avutu-a ministrulu de interne dreptu d'a explică legea dupa placu si adeca a dice să §-lu 5 allu art. de lege 44 din 1868 cuprinde dispusetiuni transitorie. De aici s'a escatu tota cert'a si disput'a si daca nu vremu să ne amagimu noi insi-si pre noi, eu credu că trebeu să resolvem această cestiune. In §-lu citatu se dice espresu si lamuritu, că acei officiali, cari nu o pricepu limb'a magiara, potu lucră, exceptionalmente in limb'a protocollara a municipiului. D. ministru de interne inse a opritu usulu legalu allu limbei romane sub cuventu, că paragrafulu mentionatu contine dispusetiuni istorie, ceea ce inse nu este adeveratu. ce voimu noi acum? Nimicu alta, de ce camera s'a enuncie, că ministrulu ceriloru interne n'a avutu dreptu a explică legea dupa placu, contr'a intielesului ei, care este destullu de claru si de evidentu. Usulu limbei romane in comitatulu de unde vine acesta plansore nu s'a inceputu de ericau de asta-di, ci ellu esiste de multu. Se nasce deci intrebarea, că de ce se mai conturba si se interdice acum acestu usu legalu? Se dice că comiteles supr. seau nu sciu cine altulu ar fi relationatu la guvern cu cutare si cutare officialu municipalu scie unguresca. Eu asiă credu, că nimene nu este mai competentu a decide, că cine-va pricepe seau nu ore-care limba, de cătu respectivulu insu-si. In daru asiū dice eu, că sciu limb'a engleza seau franceza, că-ce neciindu aceste limbe totu n'asiū fi in stare să le vorbescu. Aici este una cestiune de principiu: pote guvernulu să esplice una lege contra intielesului ei claru si evidentu? Eu asiă credu că acesta explicatiune nu e competentă; d. ministru s'a amestecat in tempulu cellu mai reu si vré să assercite fortia si arbitriu a supr'a unei legi. Dreptu aceea, onorab. camera, eu asiă credu că prin acceptarea contrapropunerii nu prejudecăm nice ideei de statu ung. nice legii de-ore-ce in acea contrapropunere nu se dice alta ce de cătu că cuventulu „transitoriu“ nu se cuprinde in lege, si prin urmare ministrulu se indrumedea a sustiené usulu legalu de pana acum. Ce dauna pote causă acesta decisiune? Au dora statulu magiaru n'a fostu si pana acum statu magiaru, cu tote că vre-o căti-va officiali municipali, nepricepandu limb'a magiara, au lucratu in limb'a loru materna. Nu intiellegu pe-neru ce ne mai impedecăm in assemeni cestiuni, că-ce nimene nu-si va da preste capu, dacă va recunosce, că aici s'a datu legii una intiellesu, pre care nulu are. Partinescu propunerea lui Cosma si me rogu ca si camera s'o primesca.

Ar. Matyus: Fiindu vorb'a de votare, pentru liniscirea consciintiei mi-ar placé să sciu si să me convingu, că prin votulu ce lu-voiu da, nu voiu votemă dreptatea. Din espectoratiunile dlui ministru de interne n'am potutu să me chiarificu intr'a-

tât'a, încātu să fia instare a vedé, că ceea ce sustieno d. Parteniu Cosma nu este correctu si adeveratu. Dupa cum s'a dezvoltatu lucrulu pana acum, eu sum de parerea dlui Cosma, că adeca legea nu contine dispusetiuni transitorie. Rogu dar pre d. ministru ca să me chiarifice mai bine despre starea lucrului.

Ministrulu de interne c. Juliu Szapári: Daca dechiartione mea de mai inainte n'a fostu de ajunsu pentru chiarificarea lucrului, mi-iau libertatea a arretá pre scurtu tota procederea mea cu privire la acestu obiectu. Fiindu informatu, că in comitatulu Zarándului cătu si in alte municipie, nationalitățile esplica legea de nationalitate asiă că officiali municipali in tote affacerile administratiunii interne se foloseseu de alta limba, si nu de limb'a statului: eu nepotendu esplică din lege correctitatea acestui usu, — ba afflandu-lu chiaru contrariu legii, l'am interdissu. Municipiele si-au motivatu procederea prin aceea, că sunt in sinulu loru officiali cari nu sciu unguresce. — In urm'a acest'a m'am informatu de nou si am afflatu, că afara de prea puține exceptiuni, toti officiali din acelle municipie sciu unguresce. Nepotendu deci concede, ca exceptiunea să se faca regula am emissu una ordenatiune prin carea am dispusu, ca limb'a statului fără amanare să se introduca in tote ramurile administratiunii interne, éra acei officiali cari nu o pricepu se caute a o invetiá, pentru că nu potu remané in perpetua exceptiune.

Dupa acest'a se procede la votare. Contrapropunerea dep. Cosma se respinge, pentru că să primu propunerea comiss. de petit., dupa carea petitiunea Zarándiloru, relativa la sustienerea usulu legalu allu limbei romane in affacerile adm. interne se depune in archivu pentru ca d'acolo s'o pota scote ori-candu voru voii.

Urmedia alta petitiune a comit. Zarándu, relativa la folosirea sigilleloru cu inscriptiune nemagiara.

Vinceniu Babesiu: Precum observu comiss. centrale numai din errore reportedia, că municipiulu Zarándului cere invoirea camerei, pentru ca să pota, folosi sigillu cu inscriptiune romanescă; dupa informatiunile ce le am eu, in petitiune nu se vorbesce acest'a ci se cere concessiunea, spre a se poté felosi de unu sigillu vechiu cu inscriptiune latina.

(Aici se nasce apoi una lunga disputa cu privire la inchiarea discussiunii. Unii tienu că discussiunea s'a inchiatu, alții si mai vertosu d. Hodosiu, dovedescu că cu privire la a dou'a petitiune a Zarándului, precum si la petitiunea distr. Fagarasiu nimeni n'a vorbitu, deci ceru continuarea discussiunii, ceea ce in fine se si primesce.)

V. Babesiu: De 140 de anni incoce comit. Zarándului se folosese de unu sigillu cu inscriptiune latina, fără ca să fi fostu candu-va conturbatu s'au impedecatu in asta privintia pana in diu'a de asta-di candu nu sciu din ce cauza guvernulu interdice comitatulu d'a se folosi si mai de parte de acestu sigillu. Si pre ce si-basedia guvernulu acesta dispusetiune? Pre legea de nationalitate si pre dreptulu limbei magiare, ca limba de statu, dicundu că numai ellu are dreptu d'a dispune, ce felu de sigille să se folosese din partea municipioloru. Eu inse tienu, că acestu dreptu este numai allu municipioloru, si credu că ori si cum s'ar definiá autonomi'a municipale, nimene nu va poté să conteste acestu dreptu facu deci contrapropunerea: „Să se indrumedea ministr. affaceriloru intene, a respecta usulu legalu de pana acum allu comitatulu.“

L. Csernátony: Amiculu meu Tamasiu Pechy disse mai inainte, că să concedem „deputatiloru nazionali,“ ca să pota vorbi si la acelle obiecte, la cari n'au vorbitu inca. Eu nu cunosc „deputati nazionali“; noi aici toti suntemu deputatii unei natiuni, representanti ai cercuriloru singuratic. Deputati nat. nu sunt, dar, dorere, este cestiune de nationalitate. Premittendu acesta observatiune me intorcu la obiectu. Statulu si-espriime ideea de statu prin diferite insemne; si o espriime prin flammura si, intra altele, si prin sigille. Prin inscriptiunea latina a sigilleloru s'a exprimat idea de statu din tempurile trecute, asta-di inoidea

de statu core, ca inscriptiunea latina să dispara si inloculu ei să se puna cea unguresca. Daca amu concedere municipioloru singuratic dreptulu d'a espriime ideea de statu prin sigilleloru, atunci amu vedé in currendu, că intr'unu municipiu ar appare aquil'a russeca, éra intr'altulu „Romania“ etc. Această inse nu potemu să concedem. Votediu pentru propunerea comiss.

Josifu Hodosiu: Voiu vorbi cătu se pote de scurtu, pentru că vedu, că onorab. camera si-a perdutu pacientia. Daca camera n'ar fi asié de impacienta, asiū fi rogatu pre reportorulu comiss. de petit. ca, in interessulu chiarificării lucrului, să ceteasca intrega representatiunea ascernuta sub nr. 86, de-ora-ce dintr'insa s'ar pote vedé cestiunea sigilleloru basata pre date legali. Este adeveratu, că flammura si sigille au să porte insemnele si inscriptiunea tierrei, inse pre de alta parte credu că nu veti contestá. că municipiele aveau dreptulu d'a stabili, că ce insemne si inscriptiune au să porte sigilleloru. Comit. Zarándului are sigillu cu inscriptiune latina si se folosese de ellu de la an. 1712 pana asta-di, candu nu sciu carui referinte ministerialu i-a venit gustulu d'a propune si mediuloci nimicirea lui. (Aprobare.) Dv. approbati eu inse nu potu să approbu, de-ora-ce acestu-a e unu dreptu ce cade in sfera autonomiei municipale, (Contradiceri) pentru că chiaru si in §-lui 61 allu legii municipale se dice, că municipiele au dreptulu d'a decide cu privire la sigille officialor cercuali. — Cu privire la celle ce a dissu Csernátony, că au fostu si sigille muscalesci, (Cs.: n'am dissu că au fostu, ci că potu fi.) voiu să observu, că Romanii n'au adusu si nice că voru aduce pre muscali in tierra. — Partinescu contrapropunerea deput. Babesiu.

Cu acesta occasiune fia-mi permisu a vorbi ce-va si despre petitiunea Fagarasiului. (Distr. Fagarasiului petit. contr'a dispusetiunii ministr., prin carea li se interdice prefetiloru, d'a mai pune clausul'a de autenticare pre adeverintiele comunali despre uciderea de fera rapitorie — in limb'a romana, presoriindu-li cea magiara. Red) Dupa explicatiunea ministr. §-lu 5 allu art. de lege 44 din 1868 contine numai dispusetiuni transitorie; eu nu potu acceptá acesta explicatiune, pentru că sciu, că dispusetiunile de acesta natura se punu totu-de-un'a intrunu paragrafu separatu. Am mai auditu apoi dicundu-se că officiali municipali să invetie unguresce. In acesta privintia observu, că officiali municipali nu sunt alessi pre vietia, ci totu la siease anni municipiele au dreptu d'a a lege officiali, cari nu sciu bine limb'a magiara, deci, daca dispusetiunea numitulu §. a fostu transitoria in 1868 pentru ce să mai applica si asta-di. Dupa convingerea mea, dispusetiunea ministr. referitoria la distr. Fagarasiului, este contraria legii, propunu, ca „ministrulu să se indrumedea a respectá usulu legalu de pana acum.“

L. Makray: S'a dissu, că pre mine m'au alessu alegutori romani si eu li-asiū fi facutu promissiu, pre cari acum nu le tienu. La acest'a respundu, că pre mine m'a alessu unu numeru insemnatu de alegutori nobili, cari vorbescu romanesc, dar din tempurile vechie se tienu de acellu territoriu, ce se numescu Ungaria. In acestu intiellesu am facutu promissiu si credu, să le-am si tienu. (Credem că aceste civinte voru desamagi si pre cei amagiti. Red.)

Presiedintela ordona apoi votarea si propunerea comiss. de petitiuni se accepta in ambele cestiuni. — Sied. se redica la 2 ore si 10 min. d. m.

Siedint'a de la 8. Decembre c. a. — Dupa verificarea processului verbalu din sied. procedenta, presiedintela annuncia, intre altele, că Colomanu Ghyczy si-a presentatu literale credentiale.

Col. Széll presenta reportulu comiss. financiarie relativu la revisiunea bugetului dejá votatu pentru an. 1874. Totodata roga camera să decide, ca acestu reportu să se tipareasca, distribue intre deputati si puna cătu mai currendu la ordenea diliei. Se decide si pune la ordenea diliei pre sied. de Luni, 15. Dec.

In fine se alegu membrii in comiss. judeciara si cea pentru cercetarea actelor de invoire intre guvern si Distr. Nasaudului. In cesta din urma s'au alessu: Paulu Daniel, Samuelu Ghiczey, Paulu Királyi, Ludovicu Papp si Ern. Simonyi. — Sied. prossima se va tiene Sambota in 13. Dec.

Siedint'a de la 13. Decembre c. a. — Din celle portactete si deliberate inainte de ordenea diliei n'avemu d'a inregistrá nimicu momentosu. Trecundu la ordenea diliei, camera iea mai antáiu in debatare petitiunile din consenatiunea 29, si celle din consenat. 28 remase nedeliberate in sied. de la 6 Dec. Cu acesta occasiune numai petitiunea unoru reuniuni de invetiatori relativa la modificarea legii scolare, a datu ansa la puina discussiune. Comiss. de petit. propune, ca petitiunea să se transmita ministr. da instructiune publica; dlui deput. nat. Dem. Bonciu face inse propunerea, dupa care petit. să se tramitta ministrulu cu observatiunea, ca inca in cursulu sessiuni să presente camerei unu proiectu de lege despre modificarea legii. La votare inse se accepta propunerea comissiu, pentru carea a votatu pre langa partit'a dekiana si fractiunea lui Ghiczy. Celle late petitiuni inca e transmitu ministriloru respectivi, de alle caroru ressorturi se tienu.

La pertractarea proectulu de lege relativu la contingentulu de recruti pre an. 1874 pentru truppele magiare de linia si pentru marina, deput. Gabr. Várady propune, ca in locu de „truppe magiare de linia“ să se puna „armata magiara,“ si totuodata dechiara, că centrulu stangu numai asié va acceptá legea la a trei-a cetera, daca se va primá acesta modificatiune.

Al. Csanády dechiara că principiile salle nu-i permittu să accepte nimicu ce stá in legatura cu afurisita impacatiune din 1867. Oratorele va lucră intre marginile legii totu-de-un'a contr'a impacatiunii; si nice atunci nu s'ar conteni candu ar sei că cade coron'a de imperatu de pre capulu regelui ungurescu. (Protestări viue d'in drept'a.)

Al Csiky dice că nu votedia nice unu recrutu.

La debatare speciale deput. Várady si-renoesce propunerea, dar punendu-se la votu, se primesce titulu originalu de pana acum. — Sied. prossima, Luni in 15 Dec.

Pest'a, in Novembre, 1873.

Dle Red! Latindu-se faim'a despre dissolverea „Barbareului“ d'in Vienn'a si despre stramutarea clericiloru romani si rutheni din diecesele gr. cat. de pre territoriu moribunde Ungarie la Pest'a in seminariulu unguriloru rom. catolici, DV. ati deschisu cu bucuria colonele stimatulu diariu ce redigoti, diverselor discussiuni si appetriari obvenitorie in acea cauza din unele parti interessate. — In cătu fure adeverate, seau ba, acelle appetriari, enunciate a priori, ne vomu incercá a arretá.

Clericii romani in genere, si fostii viennesi in specie, fure primiti de superioritatea seminariului cat. d'in Pest'a cu mare prevenire si cu multa affabilitate, — scurtu, cu tota faciarnicia unguresca, ceea ce alumnii romani esperedia d'in ce in ce mai tare. Simularea affectiuniloru paterne, assecurările facute despre futur'a loru multiamie facia de intentiunile celle bune (?) alle superiorității facia cu romanii, si alte espresiu, de innalta umanitate, cari suna totu deaun'a reu d'in gur'a ungurului „falsu,“ se redusera cu incetulu la zero. Totu asemene prevenirea, affabilitatea si amicitia simulate la inceputu de alumnii unguri, si trecura dejá in concepte contrarie. Să ne splicăm. Precandu de un'a parte rectorele, — marele unguuru neunguru si romanofagu nesatisfosu, — de una-data pune diosu masc'a si nu rosiesce a dechiará in facia romaniloru, că „si ei“ sunt unguri — seau patrioti ai Ungariei diferitori numai in relegiune „pucinu“, si in limba, de alta parte, alumnii unguri nu se fiescu a li spune francu, că sunt nesce selbatici scossi de prin berlogele muntiloru si adussi la cultura (?) unguresca. Si pentru ce aceste epitete demne si conveniente celloru cari le espriimu? — Pentru că romanii cunoscandu falsitatea loru, nu

se lasara in confidentia si amicetia cu ei— sciendu ca nu merita, pentru ca — unii viennesi (dicem unii, ca-ci exceptiuni, dorere! nu lipsescu) nu-su indatinati a li-se caciuli si a-i cumula cu laude, ceea ce trebuiau sa faca pucini alumni rom. de mai nainte, ca se nu fia siliti a deveni batujocur'a lor. — De aci urmedia apoi si multele insinuatii si denuntiatiuni pre la superiori, precum ca nu aru observ strictu legile, ca n'aru ave cugete curate, si ca aru ambla cu planuri ascunse, decate ori numai vedu cate pre 4—5 conversandu prin gradinuti'a seminariului, de unde apoi firesce, ca nu-e mirare, ca superiorii la cea mai mica occasiune i infrunta si apostrofedia de „revolutionari,“ cari voiescu a face d'in seminariulu cellu renumitu (!) allu lor „allu II. Barbareu.“ Si daca vomu intrebá pre alumni nostri, ca ce dica la aceste, ni voru responde — de nu voru tacé — unii ou Fenelon: „Cellu ce nu scie sufferi n'are anima mare“ era altii si acesti-a voru fi cei mai pucini, — ca nu au dereptu a dice nemic'a ca-ce ei sunt numai peregrini in seminariu si sunt multumiti cu sortea (?) — Am poté spune multe aci, dar le lassamu — sperandu ca in scurtu se voru indereptá tote, si trecemu a ammentii pucine si despre pasii facuti pentru inconviniata societatiu alumnuloru romani, carea si-a intreruptu activitatea cu stramutarea membriloru ei la Pest'a; s'a alessu adeca un'a comisiune de vre 4 membri, cari se se ingrigesca si se lucre dupa convictiunile, cari le voru affla mai bune pentru reinfiatarea societatiu. — Ce resultatu voru ave staruintiele loru vomu vedé; afflamu inse de bine, a adduce aminte toturor'a proverbialu de tote dillele: „Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.“ Recomandandu-le pre de o parte ca de modelu resolut'a portare a puciniiloru alumni Croati, cari de si numai 6 insi la numeru, sciuva a-si eluptá respectulu antea unguiloru, era de alt'a rogandu-i, ca se nu-se lasse a fi sedussi de cátra unii, cari incepu inca de pre acum'a a practisá acea caciulire rusinatoria pentru unu romanu in antea inimicului nostru seculariu, — ma, ce e mai multu, punendu-si cáte unu „y“ la urm'a numelui, a declará, ca nu se tragu d'in vitia de romanu, — inchiamu cu acea pia dorintia si magulitoria sperantia, ca in scurtu tempu i vomu poté salutá in posesiunea medilocului necessariu pentru castigarea armeloru in lupt'a cea mare si sublime, carea i accepta.

Unu Romanu d'in Transilv.

Din districtulu Fagarasiului.

Cártile cari le mesteca d'unu tempu in coce o monstruosa clicca in acestu districtu, se dau pre di ce merge totu mai bine pe facia, ori cátu se silescu acei cliccatri a-si ascunde faptele si faci'a d'inaintea lumii.

Doue casuri noue avemu se inregistrámu. Mam'a „Gazeta“ dissesse mai de currendu ca face onore dlui I. Romanu propunerea facuta in siedinti'a consiliulu municipalu in 17. Nov. a. c. ca se se sisteze cercetarea disciplinaria contr'a celloru trei functionari suspendati. Mam'a „Gazeta“ s'a pripitu si s'a insiellatu, ca-ci acea propunere tiessuta in clicca a fostu numai o acia mierata trassa p'intre busele celloru ce nu se silescu a petrunde lucrurile. — Se vedemu!

Numitiloru functionari li s'a comunicatu acellu conelusu prin v.-capitanulu D. Codru Dragusianulu. Functionarii s'au si prezentatu la densulu si s'au insinuatu in officiu; dlu Codru inse adussu in dilemma fu silitu se descopere intiellusulu reservatu allu propunerii lui Romanu, fu nevoitu se-si arrete aram'a, si le declará, ca ei prin acellu conelusu nu sunt restituiti si prin urmare nu-i primesce in officiu si nici lefa nu li-o dá, ci ei se-si caute de calle! Ecce cum voru acesti omeni si legea s'o porte de nasu.

Dar' d'acest'a vomu vorbi cu alta occasiune. In dillele aceste se ascultara la tribunalulu d'aici, D. Codru Dragusianulu si Ioanne Romanu in processulu intentatu contr'a Densusianu si soci. Ei fusera ascultati

ca martori contr'a acestor'a. Vomu vedé ce voru fi fassionatu cellu pucinu la pertractarea finale candu vomu sta facia in facia unii cu altii.

Berindu, (Comit. Clusiu) Dec. 1873,

Dle Red! Nu ve mirareti ca stapanii dillei despretiuescu limb'a rom. ca-ci ei facu acest'a d'in excessiv'a iubire cátra limb'a lor, — trebue inse ca se ne prindia mirarea si adanca superare, candu avemu neplacut'a occasiune de a vedé peccatosa, ba scandalosa repesare de limb'a nostra nat. chiaru d'in partea acelloru-a, cari sunt chiamati a luminá poporul. — Comunitatea Macáu in vecinatatea Clusiuului, situata, aproape de callea ferrata, este afiliata parochiei Gerboului-ung. prin urmare tote functionile bea. in filial'a Macáului ar trebui se le plinesca parochulu Gerboului, dsa inse, par' ca s'au adaptu cu spiritulu de la collegiulu Aiudului, nu numai ca nu cercetedia pre poporeni d'in filial'a sa, decatu multu de 3—4 ori preste annu — ci neci functionile besericescu nu le plinesce, nu merge neci a ingropá macaru mortii d'in filiala, asiá se intempla de o bieta muiere fu petrecuta si dussa la gropa de nesece unguiri d'in Macáu, adeca fu ingropata fara ceremoniele besericescu nostre, d'in asta cauza vaiete si títete de dorere d'in partea sociului si a consangeneriloru ei. Tristu lucru, candu lum'n'a lipsesce poporul orbeca! — Preasantite Blasiale! Indura-te de tramitte d'in candelabruulu teu, atát'a oleiu besericescu-nationale, cátu se ajunga nu numai pentru candilele protopopescu, ci ca stertiu (mediu) popii de Gerbou inca se aiba pucintellu prisosu, din care se licuresca o radia si nefericitiloru Macaui!

Romani'a. Coler'a, care pana acum a grassatu atátu in capitala cátu si in alte parti alle tierrei, a incetatu cu totulu, si astfelu guvernulu romanu s'a adressatu cátra guvernulu din Constantinopole cu rogarea, ca in interessulu comunicatiunii si allu commerciulu reciproc se redice carantin'a in porturile de la Dunareu — Sinodulu romanu implinindu-si missiunea, s'a inchisu.

Turci'a. Nou-alessulu patriarchu, Ioachimú, fu primitu de Sultanu in modulu cellu mai amicabilu. — Port'a a ingagiata 50 de ingineri pentru cladirea cálliloru ferrate in Bosni'a.

Austri'a. M. Sa imperatulu va caletori la Petropole cam pre la mediuloculu lui Februariu. — Dietele provinciali din Prag'a si Cernauti au decisu, ca acei deputati, cari pana acum nu s'au prezentatu la siedintie, se nu se mai considere de alessi. — Cu privire la afacerea lui Offenheim „N. Fr. Presse“ comunica, ca arrestarea s'a intemplatu la propunerea procurorului de statu in contiellegere cu judele de instructiune In 17 l. c. tribunalulu a tienulu siedintia in acesta afacere si, respingundu gravaminele arrestatoru, a approbatu procederea de arrestare.

Franci'a. La nouele alegeri suppletitorie pentru adunarea nat. republicanii au invinsu in patru cercuri electorali, prin ce partia loru s'a intaritu considerabilu. Commiss. de initiativa a acceptatu propunerea legitimistului Courcelles, relativa la sistarea alegoriloru suppletitorie pentru adun. nat.; contr'a acestei propuneri republicanii au protestatu si s'au departatu din sied. — In sied. de la 17 Dec. a adun. nat. s'a inceputu desbaterea a supr'a bugetului de resbelu, care se urca la 466 $\frac{1}{2}$ milioane franci.

VARIETATI.

(Comisiunea dietale) emissa a cercetá actele de invoire intre ministulu de financ. si districtulu Nasaudului, relative la padurile trecute in posesiunea districtului — s'a constituitu alegundu-si presiedinte pre D. dep, Sa-

muilu Ghiczey, si de notariu pre dep. Paulu Királyi. — Ministru Kerkapolyi au prezentatu actele resp. in sied. de eri (15.) a Camerei dep. de la care se voru transpune la comiss. — Procederea Camerei in privintia Nasaudaniloru si tota comedi'a de formalitati, inscenate, este unu actu de dusmania in contr'a Romaniloru si neci decatu in contr'a ministrului. Maghiarii se temu ca romanii se voru imbogatí preste mesura si ar vre se li iee chiaru si ceea ce este a lor sau a se impartí cum a facutu cu padurile d'in confiniile milit. banatice. Jupanii stapani ar face multu mai bine de si-ar infrená lacomia si de nu si-ar arretá dintii, inse li lipsesce chiaru si bunu sentiulu politicu.

(Numire.) In confiniile milit. prov. s'au numitu de presiedinti tribunaleloru reg. urmatorii: La Panciova, d. Marcu Ná-dasky (serbu), jude suppl. la tabl'a reg.; la Boserica-Alba, d. St. Mály (unguru) fiscu reg. din Timisiora; era la Caransebesiu: Massimilianu Orthmayer (neamtii, si neamu cu ministr. Szende) jude cercualu in Fagotu. — D. At. Cimponeriu (romanu) jude ord. la tabl'a reg. inca a recursu la Caransebesiu, dar n'a pottuu concurge cu successu facia cu unu neamu d'altu ministrului Szende. Ministr. Pauler l'a provocatu pre d. Cimponeriu, ca se-si retraga recursulu, acestu-a inse a avutu coragiulu d'a nu se applectá vointiei ministrului. Legea adusa prin dieta ecce cum se respecteza.

(Arrestarea) fostului directoru gen. allu linei ferrate de Leupole-Cernauti Victoru Offenheim cavalleriu de Poteuxin, recitius: Cavalleriu de industria si romanesce: pungasiu, — d'impreuna cu compliciti sei: Emman. A. Ziffer, directoru technicu si Franc. Lis coveti, primu-inspectoru (capu administrativu) totu la aceea-si calle ferrata, esecutata in 16. l. c. au facutu mare sensatiune in Vienn'a. — Offenheim, in urmarea defraudatiuniloru descoperite, fusesse destituitu d'in postululu seu de direct. gener. si la 8. Octobre a. c. callea ferrate Leopole; — Cernauti au fostu pusa sub secestru — de atunci tribunalulu s'a ocupatu de cercetarea actelor si pre bas'a acelloru-a dede politiei mandatulu de arrestare, spre esecutare, ceea ce s'a si intemplatu. Au trecutu astfelu lumea alba si pentru regii cálliloru ferrate d'in Austri'a, peccatu numai, ca pungasii cei mai mari, ca Stroussberg, au scapatu. Puntele de accusatiune contr'a Offenheim sunt: ca au falsificatu contulu de fonduri si de explotatiune; — ca multe obiecte necesarie pentru callea ferrate le au cumperatu mai antái pre socotel'a sa si apoi cu pretiu mare le au vendutu societatiu cállii ferrate allu carei-a directoru gener. era insu-si, adeca le au cumperatu de la sine insu-si; — ca d'in erogatiunile pentru modelle, summe insemnate au intratu in pusuariulu d'insulu: — ca la desfáccarea socotelorulu cu societ. cállii ferrate Carolu-Ludovicu, 50000 fl. in locu d'a intrá in cassa soc. cállii ferr. au intratu in pung'a lui Offenheim; — ca determinarea tantiemelor (la impartirea castigului) pentru consiliulu administr. in locu d'a se socotí dupa venitululu curatu, s'au socotitu venitululu brutu. Acestu punctu de accus. se estinde firesce assupr'a intregu consiliulu administr. — A fara de acestea mai sunt si alte puncte de accus. relativu la cestiunea de tantieme.

(La facultatea juridica d'in Sabinu) s'au inscrissu pre an. cur. scol. in tote patru cursurile 58 de ascultatori, intre cari 7 insi straordenari. Am dorí se scimu cáti d'intr'acesti-a sunt romani?

(Consistoriulu) in care Patriarculu Romei va numi pre Cardinali, — si asta data fara prealabil'a consultare cu guvernele resp. — se va tiené in 22 Dec. a. c. se dice ca intre altii si Par. Simor, AE. Metr. de Strigoniulu inca va primi pileulu si palliulu de Cardinalu,

(Advocati noui.) Dlu G. Martinescu din Logosiu a depusu dillele aceste cu successu favorabilu censur'a de advocatu din legile civili si cambiali. — Totu inaintea tablei reg. din Pest'a a mai depusu in tempulu din urma censur'a de advocatu

din legile civili si Dlu Andreiu Cosm notariu la tribunalulu din Zelau. Gratula du-li, dorimu nouiloru advocati cellu n bunu successu pre nou'a cariera.

(De la Nasoudu) primitamu dille acoste o a doua adresa de aderintia ca d. advocatu Arone Densusianu. Acea adresa este espressiunea celloru mai cald rose si mai sincere sentieminte romanes depuse in cuvinte alessi si resolute, si fiindu multu mai lunga de cátu ceapublicata nr. 74 allu „Fed.“ pre langa tota bunavointia n'o potemu publicá. Subacrierile, cari p'acum se urca la 24, se continua.

(De la Alba-Jul'ia) inca ni se sc cá d'f'u'a jubilara de 2 Decembvre s'a s'batu si acolo cu mare pompa. In presed dillei orasiulu si fortareti'a au fostu illu nate cátu s'a potutu mai splendidu. De edificiele publice falaiu una multime flammure, intre cari numai pre turnulu „scrici rom. se potea vedé si flammur'a r'era la edificiuulu magistratulu era pusa, totu-de-un'a, pre langa cea magiara si flammur'a (venetu, galbenu, rosu) a Transilniei. In d'f'u'a serbarii, desu de demane s'au descarcatu 101 de tunuri, era pre la ore Eppulu Fogarasy celebrá miss'a soles in beserica catedrala, la care partecipa pre langa corpulu officieriloru de la linia honvedii, apoi officiali publici si politici Romanii au fostu bine reprezentati.

Indreptare. In Nr. 75. „Fed.“ p'facia III. (pag. 295.) Column'a Alinea 3. versu 3. a se ceti „Erid (dieessa discordiei), — pre Col. II. versu 9. dupa — „trei natiuni se adauge: inventatu, — A III. versu 15. dupa cuv. „camera“ se adauge „de“ (unu altu dep. et si mai la valle versu 33. a se c „nu voiu neci se lungescu, neci inveniediu“ etc. — Pre Col. I. Alin. I. versu 14. a se pune sen intr.?

Concursu.

Pentruca ocuparea [postulu de invetitoriu in a II. classa la scol'a confessiun. gr. cath. din comun'a oppidana Rodn' vechia in vicariatulu Rodnei, Districtu Nasaudului, se publica concursu pana in Januariu 1874.

Bu acestu postu sunt impreunate urmatoriele emoluminte:

- Unu salariu annuale de 200 fl. v. care se capeta din fondulu scolaru allu comunei oppidane Rodn'a in rate lnnarie de cursive.
- 40 fl. v. a. relutu pentru cuartii si lemne.

Doritorii de a occupá acestu postu de invetitoriu voru ave a documentá: cum au absolvitu cursulu preparandiale cu successu bunu, ca au mai servitu ca invetiati si in fine, ca au portare morala buna si n'petata, si supplicale astfelu instruite sa a-se subserne la subscrissulu senatu se lastecu pana la terminulu susu indicatu,

De la Senatulu scolastecu confes. gr. Rodn'a-vechia, in 5. Decembvre 1873.

Clem Lupsciai, Silvestru Muresian
presied. notariu.

Convocarea.

OO. DD. membri ai societatei romane de lectura d'in Caransebesiu se invita tota onorea d'a luá partela adunarea generala annuala, carea se va tiené conforma decisiunei comitetului de la 12. Nov. 31. O. a. c. — spre a correspondé §-lui 11. au st tuteloru, — in 27. Decembvre, adeer in d'f'u'a treia a serbatoriloru nascerei Domnulu la 3 ore p. m. in localitatea scietatei.

Obiectulu: conformu §-14.14 d'in statutu Caransebesiu in 3 Dep. 21. Nov. 1873.

A. Stancovicu, M. Biju,
pres. notariu.

ALESSANDRU ROMANU
Propriet., edit. si red. respundiet.

